

1105

A MAGYAR HÍRLAP HÉTVÉGI MELLÉKLETE
2016. NOVEMBER 5.
SZERKESZTETTE: PETÁN PÉTER
MŰVÉSZETI VEZETŐ: SALÁT ZALÁN PÉTER

K r i k s z k r a k s z

Mostan színes tintákról álmodom (1910)

Mostan színes tintákról álmodom.

Legszebb a sárga. Sok-sok levelet
e tintával írnék egy kisleánynak,
egy kisleánynak, akit szeretek.
Krikszkrakszokat, japán betűket írnék,
s egy kacskaringós, kedves madarat.
És akarok még sok másszínű tintát,
bronzot, ezüstöt, zöldet, aranyat,
és kellene még sok száz és ezer,
és kellene még aztán millió:
tréfás-lila, bor-színű, néma-szürke,
szemérmes, szerelmes, rikitó,
és kellene szomorú-viola

és téglabarna és kék is, de halvány,
akár a színes kapuablak árnya
augusztusi délkor a kapualján.
És akarok még égő-pirosat,
vérszínűt, mint a mérges alkonyat,
és akkor írnék, mindig-mindig írnék.
Kékkel hűgomnak, anyámnak arannyal:
arany-imát írnék az én anyámnak,
arany-tüzet, arany-szót, mint a hajnal.
És el nem unnam, egyre-egyre írnék
egy vén toronyba, szünes-szüntelen.
Oly boldog lennék, Istenem, de boldog.

Kiszínezném vele az életem.

Nyolcvan esztendővel ezelőtt, 1936. november 3-án hunyt el Kosztolányi Dezső. Rá emlékezünk.

Babits Mihály: Kosztolányi

Nyugat 1936. 12. szám

A költő, aki eltűnt közülünk, fiatalságom első barátja volt. Ezt talán nem kellene itt említenem, személytelenül kellene róla írnom. Kit érdekel, hogy mi volt ő nekem? Arról van szó, mi volt mindnyájunknak, a Nyugatnak, a magyar irodalomnak, az egész magyarságnak... Barátságunk különben osztozott az „ifjúkori barátságok” rendes, szomorú sorsában. Eltávolodtunk, bár ez mindakettőnknek fájt; félreértések is estek köztünk, amiket a régi szenvedélyes rajongás emléke csak nehezített. Később felhők eloszlottak. De az óra már délutánra hajlott, a reggeli friss, forró ragyogás nem tért vissza többé. Betegsége még megszébb vitte tőlem. Míg most a halál egyszerre megint közel hozta.

Mintha levett volna valami álcát, úgy lép megint elé, visszafiatalodva, ahogyan legmelegebb éveinkből emlékszem rá. Olvasom régi leveleit amiket hajdan oly izgalommal vártam s úgy kaptam ki a postás kezéből, mintha szerelmes levelek volnának... S hirtelen azon fogom magam, hogy megragad a régi izgalom, szeretnék újból írni neki, fölvenni a régi fona-

lat, kiönteni a szívemet, mint ifjan... Micsoda naiv giccs: ő már azt sohasem olvasná! S ő már előre megfelelt mindenre, előre és végleg. Személytelen, mindenkire szólva, ahogyan csak megfelelhét az élet kérdéseire egy ember, akinek sikerült kifejezni magát. Egy író.

Az ember elment, az író itt maradt. Ami belőle az enyém volt, külön az enyém, az eltűnt. S elvitte magával az én életemnek egy darabját is; egykicsit én is meghaltam vele. -De most nem rólam van szó, s nem arról ami elmúlt. Az író élete nem múlik el, csak befejeződik, elkészül mint egy könyv. Ez éppen annyira kezdet, mint vég. Tedd el a fiókba a személyedhez címzett régi leveleket, s vedd elő azt a mindenkinek szóló nagy levelet, művét. Az mindenre felel s mindig időszerű. Őszintébb is mint a legbizalmasabb magánlevél. Könnyeidet az elköltözöttért, aki nem hagyta meg címét, tartsd meg magadnak. A nagy levélen rajta van szellemi addressze; immár örök és változhatatlan, mint egy állócsillag helye az égi mappán.

Ez mind igaz; de mily hamisan hangzik mindez, ha őrá gondolok! Ugy érzem hogy itt áll mögöttem, beletekint az írásomba, nevetségesen, s ingerkedve ismétli jelzői-

met. „Időszerű”? „Őszinte”? „Mindenkire szóló”? Hirtelen elszégyeltem magam. A jelzők csakugyan rosszak; noha a szavaknak ezer értelmük van. Igaz minden lehet. A nagy feladat: jellemzőt mondani. Ez volna egyedül méltó hozzá, az egyetlen ami őt is érdekelné. Szinte látom feszülő figyelmét, mint valami jó mesterségbeli torna előtt. Megfogni lényét, körülírni, bekeríteni! Megtalálni a legpontosabb kifejezést. Szuggerálni a nyelv kitanult mágiájával... Ha ő volna a helyemben!

S egyszerre érzem, mily más vagyok mint ő! A feladat nem tud úgy izgatni, ahogy őt izgatná. A torna, a mesterség ópiuma nem ígér számomra megnyugvást és paradicsomot. Elborítanak az érzelmek, a gátlások. Nem - nem tudok személytelenül szólni róla, mint a csillagász a csillagokról. Halála óta már egy hónap eltelt, de én még nem tudok halottként gondolni rá, aki egy más világ lakója. Küzdök vele s mérközöm, mint társsal; minden szavam magamról vall.

Ez az egyetlen mód ahogyan beszélhetek róla: magammal kapcsolatban, magamhoz mérve, magamon át. De ezt talán ő is így jobban szeretné. Hisz az életet szerette, él-

ni kívánt! Ugy érzem, ahogy én meghaltam egykicsit benne, ő viszont tovább él bennem, közös multunknál fogva! Nagyon küzdelmesen, s egyáltalán nem a halottak módjára. Ugy beszélök róla, mintha magamról beszélnék, ennenmagam határaitól és korlátaitól. Nagyon különböztünk, noha az első pillanatban megállapítottuk hogy teljesen egyek vagyunk: „szellemi ikertestvérek”, ahogy fiatal s még rajongó barátom az első elragadtatás lázában írta. Testvérek csak a vágyakban és eszményekben voltunk. De ezek még fontosabbnak látszottak számunkra, mint a tények és adottságok.

Mindaketten vágytunk a világ teljes átélésére és kifejezésére. A kifejezés eszközét a nyelvben kerestük, a magyar nyelvben, melyet mindketten imádtunk; de elégedetlenek voltunk avval a móddal, ahogyan ezt az eszközt idősebb kortársaink használni tudták és merték. Korunk magyar irodalmát megvetettük; halványnak, nyavalygónak, illatos selyempapirosok zizegésének tűnt föl előttünk majdnem minden amit ebben az időben magyarul írtak. Erősebb példákért a multhoz fordultunk, főleg a mult utolsó nagyjához, Arany Jánoshoz.

folytatása a II. oldalon

„Ő valóban megtörte a paripát”
FORRÁS: FORTEPAN

Babits Mihály: Kosztolányi

folytatás az 1. oldalról

De körülnéztünk a messzeségben is, a külföldön, megismertük a századvég dekadens vágyakozását, mely az újra, soha nem ismertre szomjazott.

Tudatosan tüztük ki feladatunkul irodalmunk fölgazdagítását. Erősebbé, modernebbé, tartalmasabbá akartuk átformálni. Fiatalkorunk dacára teljesen tisztában voltunk a céllal; de más-más út vonzott. Kettőnk közül ő volt a józanabb, gyakorlatibb. Az írói mesterség hőse, akivé lett, már korán jelentkezett benne. Szilárdan megvetette lábát a hagyományban, s makacs munkával akarta kiharcolni az állandó ihletet. Esménye Arany volt, Flaubert, Stendhal és a parnassienek. Esztétikáját én is elfogadtam, de levontam belőle a végső következtetéseket. Szakitottam a költészet regényes konvencióival és gunyolva beszéltem az ihletről. Viszont teljesen ki voltam szolgáltatva az ihletnek, amelyben nem hittem. Sohasem tudtam rabbá tenni, mint ő; kedvemre idézni

s rendelkezni vele, akár a mese hőse a szolgáló szellemekkel, melyek egy gyűrűforgatásra megjelennek. Neki mindig rendelkezésére álltak; elkísérték az újságírás robotjába; segítő sugalmuk tökéletes műremekké emelt egy-egy röpke cikket, levelet, riportot. Ő valóban megtörte a paripát, keményen kilovagolva, hogy minden lépése tánc lett. Az írás munkafegyelmét számtalanszor jobban bírta mint én, kinél a görsös erőfeszítéseket hosszú csüggedések követték. Zsenge barátságunk folyamán mindig ő volt a biztató, a bátorító: noha fiatalabb nálam, s maga is a lelki kataklizmák korát élte.

De ő szilárd talajt talált a hagyományban; és pedig nemcsak az irodalmi, hanem az életbeli hagyományban is. Hamar kiábrándult a divatos modern jelszavakból, s valósággal fölháborodott egy alkalommal, mikor Arany János nyelvét „dekadensnek” mertem nevezni. Pedig közelállt hozzá a dekadens életérzés; az

ősökben azonban erőt és egészséget akart látni. Erőt és egészséget látott az életben is, melyet többre becsült az irodalomnál; a valóságban, melybe úgy fogózott, mint iskolába adott ideges gyermek izmos és paraszt apjába. Melegen érezte a tények erejét, a mult hatalmát, az élet ősi, örök folyásának szépségét és változhatatlanságát. Megejtette a hagyományok ellenállása; otthon, család, haza meghitt varázs módjára hatottak rá. Származás, örökség, vérségi emlékek s rokoni ereklyék kincset és ihletforrást jelentettek neki. Míg én gyermekdaccal üzentem hadat a családi gógnak, s egy ideig még nevemet is, familiám nagy megütkezésére, tüntetve s mintegy demokratikusan az ősi írásmód ellenére irtam: ő büszkén viselte nemesi előnevét s szívesen emlegette ősfészket s nagyapáit.

Gyermekek voltunk mindaketten; de kettőnk közül ő volt a felnőttbb gyermek. Ő volt az, aki nem báva elképzelésből és ifjui ábránd-

ból indult ki, hanem az eleven és forró valóságból, amelyhez különösmód a társadalmi konvencióknak több közük van, mint a puritán igazságnak és logikának. A megállapodott, s megállapodásszerű emberi életformák, amelyeket legszebb költeményei később a lét mélységeinek, szerelemnek és halálnak eszméivel is társítani tudtak, olyasminek tündek föl előttte, mint a versek rímei. A rím néha fontosabb mint a tartalom. Így fogadta ő el a konvenciókat és külsőségeket, s nem kereste hozzájuk az erkölcsi vagy értelmi igazolást. Álláspontja egy költő álláspontja volt. Míg én már akkor is dugdostam magamban egy szemernyit abból amit ő utolsó idejében kissé megvetőleg homo moralisnak nevezett.

Egyek voltunk az arisztokrata és művészi világnézetben. De arisztokratizmusunk különbözött: én mindent az egyén erejére és érdemére akartam építeni. Toronybavonulásom egyuttal ítéletet jelentett, a logikátlan és csunya

**„Az ember elment, az író itt maradt.
Ami belőle az enyém volt, külön az enyém, az eltűnt.”**

világgal szemben. Bíró fia voltam s véremlen az ítélkezés. Az ítélet jogát követeltem a költő számára; sohasem tudtam belenyugodni abba, amit eszem vagy igazságérzetem nem szentesített. Mindezt ő naivságnak érezte volna; s a köztünk lappangó ellentétet élesen kihozta egy évtized mulva a háború nagy lelki megrázkódtatása. Ő épenugy iszonyodott vérontástól és barbárságtól mint én. De elfogadta, mint az élet tényét, mely ellen hiába volna a lázadás. Hozzá tartozik a nagy képhez és témához: ő csak szemlélő és ábrázoló lehet... Sőt volt talán művészlényének egy szöglete, egy rejtett ideg mely önkénytelen még élvezni is tudta az új világozást, amit a rettenetes események az emberi állapot természetrajzára derítették. Ahogy a művész élvez egy erős színt, vagy a klinikai tanár egy jellegzetes „szép” kórképet.

Semmi sem lehetett volna idegenebb neki, mint az én iszonyom és lázadásom, ki sohasem voltam hajlandó megbékélni egy tényre. (vagy épen még értéknek is látni) csupán azért mert tény. Ezzel az ellentéttel sok minden összefüggött, még irodalmi izlésünk is. Az ő nagy példája s választott istene Shakespeare volt. Engem nyugtalan hajlamaim Dante felé vontak. Milyen ellentétes eszmények! Ővé az ezerlelkű: aki tárgyilagosan gyönyörködik szépben és rútban, jóban és rosszban, erényben és bűnben egyformán; nem is kíván eligazodni az élet őserdejében; ábrázol egyedül az ábrázolás kéjéért s személyileg szinte el is tűnik: véleményeit, rokonszenveit még sejteti sem lehet... Enyém a lírikus, a szenvedélyes és intellektuális; aki pártállással vállal és ítélkezik, matematikai rendbe szeretné szorítani a zürzavart s minden igazságtalanság felháborodással tölti el; a gyakorlatot sohasem hajlandó az elmélettel különválasztani, s személyileg is kivészi részét a küzdelemből, melynek végén a száműzetés mostoha asztala vár. Így követeltem én is a költő számára azt a természetes, minden embert megillető jogot: küzdeni a jóért vagy a rossz ellen, még ha a küzdelem balgának, donkisottinak látszanék is, vagy annál inkább!

Kettőnk közül ő volt a fölényesebb, a józannabb, s bizonyos tekintetben mégis a hősiesebb is. Hívebb az író hivatásához s keményebb és mozdulatlanabb az órhelyen, amely a kultúra órhelye volt, noha ő kultúra helyett talán inkább csak mesterséget mondana. Én azonban sohasem voltam tőle oly távol mint akkor. Elhidegülésünk már régebben kezdődött, s talán egyszerű visszahatása volt annak a szerelemhez hasonló szenvedélyes barátságunk, mely ifjúságunkat összekötötte. Soha zsenidülő szellemek nem bámulták egymás lelkesebben mint mi, s induló költőtől nem lehetett volna többet és nagyobbat várni, mint amit én vártam ötől. Ő pedig a forró, közös évek mértéklen magasratörése után, mintha hirtelen leszállította volna igényeit, előkelően kiejtve kezéből a súlyosabb értékeket. Könnyű és kicsi dolgokkal látszott megelégedni, kínálkozó, tetszetős hangulatokkal, érzelmes rajzokkal és játékokkal, puszkini színezésű halk és elegáns vázlatokkal. Ez elég volt hogy nevet és népszerűséget szerezzen számára a finomabb olvasók körében, de előttem szinte árulásnak látszott. Hogyan, ez lenne ő, kin azelőtt avval szoktam csufolódni hogy semmi sem elég jó neki ha nem legalább kétezer méter magas és örök hó nem fedi? Ugy tűnt föl nekem hogy hűtlen lett nagyratűzött céljainkhoz, s olcsó sikerekkel éri be. Szerénység volt ez? az alkotó óvatossága, aki lassan épít könnyű anyagából, mint a pók a legkisebb körökön kezdve? tartózkodó előkelőség mely nem megy túl a saját portáján? uri dac, a többretörő s erőszakosabb pályatársak igényeivel szemben vagy fölényes közöny, mely az irodalmi törekvésben is donkisottizmust lát? Legyenek mások vatesek, a nemzet prófétái, a magasságok légtornászai! Ő megmaradt a fiatal és pompás újságíró

s gyermekemlékeit csengető dekadens poéta szerepében. És pedig minden tüntető halkság és visszavonulás nélkül. Hisz így is tudott elérni sikereket, nem csekély népszerűséget, komoly hatást közönségben és írók közt egyformán. Kialakította stílusát, külön modorát és légkörét, melyet poétikus külsőségekkel, enyhe pózzal is hangsúlyozott, tintája színével, nyakravalója formájával, rímeinek tüntető mesterkéltységével.

Én ezt nem tudtam megérteni. Én a költészetben mindig maximalista voltam, alig képzeltem költőt aki nem a legnagyobbat akarja amit tud, csodálkoztam e hanyag ujjgyakorlatokon. A szenvedő, könnyű versek, hevenyészett műfordítások szinte fájtak tőle. Azonkívül mind jobban gyűlöltem a pózt, s nem akartam belátni hogy a póz gyakran az őszinteség egyetlen lehetséges formája. Ez talán visszahatás volt saját ifjagat pózaimmal szemben: bántott minden ami készakart, modoros, tüntető. Tuljó rímei is kedvetlenítettek. Mi szüksége ezekre az olcsó ékszerekre? Én is szerettem a rimet, de csak ha úgy nő ki a sor végén, magától, mint az ágon a virág. Első novellái sem tudtak megkapni. Prózája művészetét meglátni nem volt még szemem. A prózától azt kívántam hogy mondjon valamit; ő pedig szinte kéjelgett a témák jelentéktelenségében, amiben én csak szegénységet láttam.

De egyszerre a költő nőni kezdett. Egynéhány verse, a Hitves, a Boldog, szomorú dal, az Ádám fiam utra valója váratlanul lelkembe zengett, mint a hirtelen megkondukt harang. Déli harangzó volt, az emberélet szomorú teljében, mely már eszünkbe juttatja a halált. Ezeketől a versektől alig tudtam szabadulni, csengésük elkísért az ágyba, a félálomig, ezeknek ütemére jártam az utcán, ezeket mondogattam kedvesemnek. Régi barátom megint velem volt, ha csak szellemben is; mert egyébként keveset találkoztunk. Néha együtt mentünk egy-egy felolvasó útra, s ilyenkor a vonaton a költészet mesterségbeli kérdéseiről beszélgettünk, a vers válságáról, ami a levegőben volt, s őt épügy izgatta mint engem. Ő ekkor egy könnyed mozdulattal egyszerűen eldobta a rimes és mértékes formát, mely mindaddig oly fontos volt neki, s megpróbálta szabadversekben fejezni ki magát. Ez nem adhatott igazi megoldást, s a Szegény Kisgyermek költője mindinkább a prózára tért át. Egy nap elhozta hozzáam Pacsirta című regényét, kéziratban. Most fedeztem fel benne a magyar próza nagyját.

A regény a Szegény Kisgyermek helyszínét és levegőjét idézi vissza. De elhagyva mindent ami a régi versekben olcsónak látszhatott. Puritán, szinte sívár igazsággal... És mégis költőien; ami a nyelv különös mágiáját mutatja. Nincs ebben a nyelvben semmi lírai! Csak a szokatlan pontosság és jóhangzás a mondatok szabatosága s a szavak tisztasága – hiánya mindennek ami henyé, bősége mindennek ami jellegzetes – ezek árulják el a versen iskolázott író. Aki tudvalegőleg a legjobb prózairó. Azonban nem cél itt irodalmi méltatást csinálni. Én is irtam prózát, s az én prózámnak is használt valamit a vers palaestrája. De külön tanulmány tárgyává tenni a próza titkait, mint egy különös versforma titkait: ki csinálta ezt más ökövüle magyar? Flaubert jut eszembe, vagy régi francia akadémikusok, latin retorikusok, klasszikusok... A költő fegyelme nem volt elég erre: a stílusza szakfegyelme kellett, a tudós fegyelme, a nyelvész fegyelme. És mindehhez az újságíró külön fegyelme, mely bátorságot ad, a könnyű munka gyakorlatát, és megszabadít a naiv sulyosságtól, az ostoba komolyságtól... Kiben van mindez együtt? Magyarországon nem volt meg senkiben. Csak ha az ő prózáját olvasom, csak akkor érzem meg milyen mélypontra súlyodt mai irodalmunk nyelve, micsoda Csáky-szalmája ez, milyen bűnösek a stílus körül még legjobb íróink is. Én egy csöppetsem vagyok purista, nem hi-

szem, hogy az egyes nyelveknek önmagukba kéne zárkozniuk, nem egyszer vitatkoztunk vele erről. De az ő fanatizmusára szükség volt: hogy eszméltesse! Egyetlen fanatizmusára ennek a fanatizmus nélküli munkásnak – a szerszáma iránt! Ez valami ami józan és érdemes; nem lemosolyognivaló nagyratörés és donkisottizmus. Munka. Mesterség. Művészet. Kifejezni az életet, az imádandót és veszendőt, türelmesen, szerény darabjaiban, egyszerűen és hivalkodás nélkül. Próza.

S a prózának ez a művésze mégsem igazi prózairó. Szíve a vershez vonta, a vers sorosa izgatta őt, a versköltőket érezte vetélytársainak. Még a prózában is a vers isteni könnyűségét, tökéletességét és tartalmatlanságot kereste. Boldog író aki a gondolat keserves sulyosságából mindig csak épen annyit tart meg, amennyire szüksége van hogy az ár el ne kapja hajóját; s nem kockáztatja a gyönyörű futást s tökéletes lengést valami otromba sulytöbblet terhével! Kifejezni az életet, igen; de nem az Életet, nagy É-vel; s a hangsúly inkább a kifejezésen van. Feladatlan röögök nincsenek önála, se nehézkes magyarázatok. Ahogy a versben a rím hozza a gondolatot... Édes Annának gyilkolni kell, nem valami bonyolult lélektani tétel kedvéért, csupán a regény irama kedvéért. Az élet igazában megfoghatatlan. Esti Kornél ellensége a mélységnek, s többre becsül egy könnyed és üres, de tökéletesen megcsinált hírlapi cikket valami mély költeménynél vagy töprengő tanulmányánál. Pedig súlyos és töprengő időket élünk, a céltalan és boldog lengések aranykora lejárt, még a versek is tele vannak gondolatlansággal és szándékokkal. Esti Kornél borzadva látja az izlés hanyatlását, a politikai és társadalmi jelszavak elharapózását a versekben, a világnézettel üzőtt szélhámoskodásokat, zseni-pózt, a magyar sors és az emberi műveltség veszedelmeiben való céltalan és színészkedő mellveregetést. Ő gyűlöli a vateseket, s károsnak és rombolónak érzi a fő-fő vates mindent előtő hatását, aki pedig nagy költő, a legnagyobb, Ady Endre.

Miért éreztem én magamat bántva, miért kellett tollhoz nyulnom és visszabántanom őt, mikor – igazában híven önmagához, mert álláspontja kezdettől fogva ugyanaz volt, s az őszinte írástudó bátorságával a közvélemény terrora ellen – kimondta véleményét a nagy költőről, akit ő nem tartott oly nagygnak? Valami mély ellentét szólalt meg itt is közöttünk, vagy csak az igazságtalannak tudott kriti-

ka ingerelte föl amugy is rossz egyensúlyú idegzetemet? Sok-sok ideig nem érintkezünk azután, s bizonyos hogy Esti Kornél szavai sokszor keltek bennem ellenmondást, olykor belső tiltakozást is, noha művészetét mindig jobban bámultam, s írásait elbűvölve kényszerültem élvezni. A elegáns és népszerű rímelőből, fiatalágom első barátjából, szemem előtt lett nagy író és költő, ahogy már akkor tudtam hogy az lesz; de nem épen olyan amilyenek akkor jóoltam és képzeltem volna a jövőről alkotott ábrándokban. Nem mentünk egymás mellett, mint „szellemi kertestvérek”. S hiába ujitottuk meg a régi barátságot, nem találtuk többé az utat egymáshoz. Őt könnyű vitorla vitte a gáncstalan művészet sima hullámán, az én hajómban pedig meggyült a szomorú suly, amelyről Esti Kornél oly megvetőleg beszél. A gondolat, a mondanivaló egyre keményebb terhe, mely ott ellensége a művészetnek, ahogy ő értette a művészetet.

Az utolsó műveiben neki is belopózkodott művészetébe egy súlyos és kemény gondolat. Oly súlyos és kemény hogy egy másik magyar költő egykor hősnek mondta, aki ezt a gondolatot agyában viseli. Nem volt már a téma mindegy neki: volt valami benne amit különösen és minden áron ki akart mondani. Itt nem csak a kifejezés tornája érdekelt. S most úgy tűnik föl mintha ennek a gondolatnak csirája kezdettől fogva benne ült volna lelkében. Lassan nőtt föl, mint egy rettenetes embrió; ha jelenlétére gondolok, egyszerre más színben látom minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondolata. Imádtam az életet minden minden írását, ifjúsága dekadens rímektől kezdve egészen a végső novellák cinikusan ható hitetlenségéig. Egész életműve mintha csak előkészület lett volna arra a néhány utolsó versre, amelyben ez a gondolat megéri és kiteljesedik: a halál gondol

„Mit szólnál, Didus, a temetésedhez?”

FORRÁS: FORTEPAN

Karinthy Frigyes: Eltemettük Kosztolányi Dezsőt (részlet)

„Kinek meséljem el, hogy annak lássa, aminek látni kell – kit érdekelhetne mohóbban, szilajabban, okosabban és nemesebben, mint Téged, Didus, a temetésed, amiről megígértem, hogy beszámolok? Mert próbáltam erre gondolni és amarra az élők közül és kisült, hogy mindig újra az jön ki belőle, ahogy ott állok, koporsód mellett a könnyezőök között: mit szólnál, Didus, a temetésedhez? Mert ez már, úgy látszik, nem megy másképpen, s ez már így lesz velem, egy életen át, nem segít rajta, hogy meghaltál: ha valami nagyszerűen szépet, vagy nagyszerűen szomorút látok, élek át, vagy akárcsak hallok vagy olvasok – gépiesen jelentkezik a kérdés, mit szólna ehhez Desiré? Aminthogy, ugye, Nálad is sokszor volt ez így: ezt el kell mesélnem Fricinek. Hiszen egy életen át játszottunk, mindig játszottunk, izgattottan és lelkendezve, a Szerepet játszottuk ezer álarcban, mélyebb szenvedéllyel, mint a tulajdon magánéletünk komédiáját.

Egymásnak játszottunk, egymás közönsége s színésze s ezer szerepben a téma mindig ugyanaz volt: a konvenciók mérhetetlen üressége és értelmetlensége. Húszéves korunkban azt játszottuk, hogy két húszéves fiú vagyunk: Kosztolányi Ádám és Karinthy Gábor, apáink, a kivénült írók, meghaltak, vagy eltűntek és most miénk az élet, miénk, akik meg se születtünk. Aztán sok mindenki voltunk még, mások, idegenek, más korban és időben és helyen és megint magunk, öregem és fiatalon, szegényen és gazdagon, csak másutt, mindig másutt és másképpen, ahogy a komisz valóság diktálja a tér és idő kegyetlen ketreceiben.

Ültünk egymás halálos ágya mellett és álltunk egymás temetésén, s mondtuk és éltük a konvenciókat és faldokoltunk s a könnyünk csurgott a nevetéstől.

Most már látom: nem a halált neveltük ki, hanem az életet.

Emlékszel, Didus, a legutolsó temetésre, ahol együtt voltunk? Egy nagyon kedves barátunkat temették, akit mind a ketten gyöngéden szeretünk. Könnyes volt mindkettőnk szeme, de egyszer csak, ott a ravatal szélén, megbotlottam valamibe: lenyúltam érte és szótlanul megmutattam Neked: egy darab szépen csomagolt toalettszappan volt. Egymásra néztünk és szótlanul kifordultunk a halottasházból, hogy botrány ne legyen – ugye, csak mi ketten tudtuk és éreztük a homéri komikumot, a kimondhatatlan értelmetlenséget, amivel ez a tudjisten honnan odakerült szükségleti cikk jelképezte nekünk élet és halál összefüggését.

Didus, a Te temetéseden nem történt efféle furcsaság, ha csak az nem, hogy látod, én álltam ravatalodnál, s nem Te az enyém mellett, de hát nem mindegy?”

Az Est, 1936. november 7.

Hunyady Sándor: A költő halálához (részlet)

„Bejött a kávéházba, leült az asztalhoz, feketekávéért kért a pincértől. – Átment az Andrássy úton. – Színházi főpróbán a gardróbnál a kabátjáért tusakodott. – Élt, hatalmas teste fűrgén mozgott, kedvesarca csupa szellemes vidámság. – És az ember tudta róla, hogy meg fog halni, meg vannak számlálva a hónapjai, talán a hetei, kéréltetlenségül el kell utaznia közülünk.

Költőknél az ilyesmi nem maradhat titokban. Valahol kifolyt a dolog. Operálták. Stockholmba ment rádiókúrára. És amikor hazajött, már háromszáz barát rejtegetett szorongása fogadta. Mikor fog rajta meglátszani valami, mikor kezdődnek végső szenvedései?

Az emberek körülbelül tudták, hogy mi van vele. De vajon tudta-e ő? Valószínűleg. Nagyon gyanakvó volt, és páratlanul intelligens. Emlékszem jól ifjúkorának hipochondriáira. És azt is hallottam Simon Béla tanártól, akinek legelőször mutatta meg a foghús-daganatát, hogy milyen kialakult gyanúanyag volt Kosztolányiban, már a betegségének első pillanatától fogva. Mármost nem hiszem, hogy ezt a gyanút

később elolthatta volna benne, akár a legkörömföntebb orvosi megnyugtató. Hiszen maga is orvos volt félig, jártas a természettudományokban és a szimptomák szaporodásával bizonyosan világos körképet alkotott magának az esetéről. [...]

Nem tudom ellenőrizni, hogy igaz-e. De azt hallottam, hogy a legutolsó időkben, egyik látogatója, talán éppen Karinthy, egy darabka gézzel megtörülte a tehetetlenül fekvő beteg verejtékező arcát. Kosztolányi már nem tudott beszélni. De még volt kedve hozzá, hogy szójátékban köszönje meg a figyelmességét. A zeme pajkosan fölcillant és gyöngye kezével fölírta egy papírlapra: »Gézcso!«

Íme a költő. Hol van a világon az a haldokló hadvezér, aki végig ilyen kapcsolatban tudna maradni a mesterségével.

Ez is megtörténhetett. De a legtöbbször mégis olyan hírek szivárogtak ki betegága mellől, hogy nagyon szenved és kétségbeesetten könyörög az orvosának: élni akar, hosszabbítsák meg bármi áron az életét. [...]

Hirtelen eszembe jut, bármilyen torz dolog, hogy milyen ádázul, milyen kísértetiesen peches kártyás volt Kosztolányi. Bakk korszakában igazán mindenét elvesztette. Isten csodája, hogy a becsületéhez nem nyúlt hozzá. Még én is nyertem tőle. József körüti hónapos szobájában kettes makaót játszottunk egyszer, és elnyertem harminc koronáját. Amikor mindene elűszott, öszszetépette a kártyát. »Szörnyeteg«-nek nevezett, és sírva fakadt a dühös kétségbeeséstől. Lefeküdt a díványra, tenyerébe temette arcát. Kíváncsian följe hajoltam, csakugyan sír-e. Sírt. Valóságos könnyekkel, mint egy gyermek. Meglepetve néztem és mellére tettem egy tízest a nyert pénzből. Bevallom, úgy meg voltam döbbenve, hogyha tovább sír, visszaadom az egész nyereségemet. De erre nevetni kezdett, kicsúfolt, hogy »hólyag« vagyok. Fölállt, föltette kis kerek kalapját, és elmentünk valahová megkeresni Karinthyt, aki már akkor nélkülözhetetlen párja és versenytársa volt, akin, amint mondta: »mérte magát«.

Magyarország, 1936. november 5.